

- tion of Kyiv Monuments after Russia's Full-Scale Invasion of Ukraine. *Journal of Applied History*. No. 4. Pp. 149–169. URL: <https://doi.org/10.1163/25895893-bja10031>
14. Gnatiuk O., Homanyuk M. (2023). From geopolitical fault-line to frontline city: changing attitudes to memory politics in Kharkiv under the Russo-Ukrainian war. *Hungarian Geographical Bulletin*. Vol. 72. Iss. 3. Pp. 1–18. URI: <https://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/20960>
15. Kuzio T. (2022). Imperial nationalism as the driver behind Russia's invasion of Ukraine. *Nations and Nationalism*. Vol. 29. Pp. 30–38. URL: <https://doi.org/10.1111/nana.12875>
16. Mälksoo M. (2015). 'Memory must be defended': Beyond the politics of mnemonical security. *Memory Studies*. Vol. 46. Iss. 3. Pp. 221–237. URL: <https://doi.org/10.1177/0967010614552549>
17. Pakhomenko S., Hedo A. (2020). Politics of Memory in Latvia and Ukraine: Official Narratives and the Challenges of Counter-Memory. *Studia Politica. Romanian Political Science Review*. Vol. 20. Iss. 4. Pp. 525–548. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/38454>
18. Sabadash V. (2025). Ukrainian–Russian Relations in the Memory Spaces of Ukrainian Cities (1991–2024). *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series History*. Iss. 68. Pp. 126–141. URL: <https://doi.org/10.26565/2220-7929-2025-68-08>
19. Törnquist-Plewa B., Yurchuk Y. (2019). Memory politics in contemporary Ukraine: Reflections from the postcolonial perspective. *Memory Studies*. Vol. 12. Iss. 6. Pp. 699–720. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/1750698017727806>

Отримано редакцією журналу / Received: 26.04.26
Прорецензовано / Revised: 12.05.26
Схвалено до друку / Accepted: 17.05.26

DOI: <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2026.38.8>
УДК 94(477): 316.

Олександр ДЕМЧИК

кандидат філософських наук
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя

ORCID: 0009-0001-3307-5899
Email: demchuk.oleksandr@gmail.com

Михайло ЦЮРУПА

доктор філософських наук,
професор кафедри соціології та філософії
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя

ORCID: 0000-0003-0464-7939
Email: mvz999@ukr.net

Денис ГЛУШКОВ

аспірант
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя

ORCID: 0009-0006-6962-4761
Email: denys.hlushkov@gmail.com

**АЛГОРИТМІЧНА КУРАЦІЯ ЯК ГЕРМЕНЕВТИЧНИЙ ФІЛЬТР ТА ДЖЕРЕЛО
ЕПІСТЕМІЧНОЇ ВРАЗЛИВОСТІ СУБ'ЄКТА В ДИСКУРСІ ПОСТПРАВДИ**

Анотація. Метою статті є аналіз алгоритмічної курації як герменевтичного фільтра, що визначає горизонт подій та структурує інформаційне поле в умовах епохи постправди. Окреслена теоретична проблематика технологічного посередництва, за якого цифрові платформи перестають бути нейтральними каналами передачі даних, перетворюючись на активних учасників конструювання реальності.

Проаналізовано процес делегування епістемічних функцій алгоритмам, що оптимізують контент не за критеріями істинності, а за принципами економіки уваги, трансформуючи об'єктивну інформацію у пер-

соналізований потік рекомендацій. Особливу увагу приділено питанню впливу рекомендаційних алгоритмів на інформаційний простір України напередодні російського вторгнення. На конкретних прикладах проаналізовано, як алгоритмічна курація контенту в популярних соціальних медіа штучно занурювала читачів у "бульбашки фільтрів", знижуючи рівень когнітивної стійкості суспільства перед масованими ворожими ІПСО. Показано, що епістемічна вразливість українського суб'єкта в цей період була цілеспрямовано експлуатована через таргетовані дезінформаційні кампанії, що актуалізує потребу впровадження концепту алгоритмічної підзвітності як невід'ємного елементу стратегії національної безпеки в кіберпросторі.

Встановлено, що алгоритмічна курація формує герменевтичний механізм, який не лише впорядковує вхідні дані, а й конструює інтерпретаційну рамку, звужуючи доступ до альтернативних смислів та посилюючи вразливість стійких переконань особистості до маніпуляцій.

Доведено концептуальну неспроможність дискурсу «довіри» до штучного інтелекту як до морально-го агента через його принципову технічну «непрозорість» та відсутність моральної суб'єктності.

Обґрунтовано необхідність зміни парадигми: переходу від наївної довіри до концепції «алгоритмічної підзвітності» (accountability), що передбачає прозорість логіки курації та можливість інституційного аудиту систем.

Показано, що захист когнітивної автономії в умовах цифрової експлуатації смислів можливий лише за умови усвідомлення користувачем алгоритмічного посередництва як продукту системної конфігурації, а не як об'єктивної істини.

Ключові слова: епістемічна довіра, підзвітність ШІ, когнітивна автономія, технологічне посередництво, інформаційний простір, рекомендаційні алгоритми, феномен довіри.

Oleksandr DEMCHYK

Ph.D. in Philosophy,
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

Michael TSIORUPA

Ph.D. in Philosophy, Associate Professor, Department of Sociology
and Philosophy, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

Denys HLUSHKOV

Ph.D. student in Philosophy
Department of Sociology and Philosophy,
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

ALGORITHMIC CURATION AS A HERMENEUTIC FILTER AND A SOURCE OF EPISTEMIC VULNERABILITY OF THE SUBJECT IN THE POST-TRUTH DIS- COURSE

Abstract. *The aim of the article is to analyze algorithmic curation as a hermeneutic filter that determines the horizon of events and structures the information field in the post-truth era.*

The theoretical issues of technological mediation are outlined, in which digital platforms cease to be neutral data transmission channels, turning into active participants in the construction of reality.

The process of delegating epistemic functions to algorithms that optimize content not according to the criteria of truth, but according to the principles of the attention economy, transforming objective information into a personalized flow of recommendations, is analyzed. Based on specific examples, the study examines how algorithmic content curation across popular social media platforms artificially confined readers within "filter bubbles," thereby reducing societal cognitive resilience against massive hostile information and psychological operations. The findings show that the epistemic vulnerability of the Ukrainian subject during this period was purposefully exploited via targeted disinformation campaigns, highlighting the urgent need to implement the concept of algorithmic accountability as an indispensable component of the national security strategy in cyberspace."

It is established that algorithmic curation forms a hermeneutic mechanism that not only organizes input data, but also constructs an interpretative framework, narrowing access to alternative meanings and increasing the vulnerability of the individual's "permanent beliefs" to manipulation. The conceptual failure of the discourse of "trust" in artificial intelligence as a moral agent is proven due to its fundamental technical "opacity" and lack of moral subjectivity.

The need for a paradigm shift is substantiated: a transition from naive trust to the concept of "algorithmic accountability", which implies transparency of the logic of curation and the possibility of institutional audit of systems. It

is shown that the protection of cognitive autonomy in the conditions of digital exploitation of meanings is possible only if the user realizes algorithmic mediation as a product of system configuration, and not as an objective truth.

Keywords: epistemic trust, AI accountability, cognitive autonomy, technological mediation, information space, recommendation algorithms, the phenomenon of trust.

Постановка проблеми. Сучасний інформаційний простір зазнав фундаментальної трансформації, яка докорінно змінила суспільство. Якщо в традиційному медіасередовищі роль «воротарів» виконували журналісти чи редакційні колеги, то в сучасних реаліях лівову частку цих функцій делеговано алгоритмічним системам ранжування та рекомендацій. Саме вони сьогодні визначають пріоритетність повідомлень, новин чи інший контент у стрічках читачів, здійснюючи не просто технічну фільтрацію, а комплексну «алгоритмічну курацію» реальності.

усвідомлюючи, що ці системи оптимізовані саме для утримання уваги. Для українського наукового та суспільного дискурсу ця тематика набуває особливої гостроти через необхідність протидії російській інформаційній агресії, яка використовує алгоритмічні вразливості для дестабілізації суспільної свідомості.

Аналіз наукових публікацій. Питання довіри до технологій та природи істини в цифрову епоху активно досліджується міжнародною науковою спільнотою. Так, французький дослідник з Католицького університету Лілля, Альберто Ромеле наголошує на тому, що цифрові медіа вимагають оновлення класичних теорій інтерпретації [9], адже наші «сталі переконання», як аргументує американський вчений Джейсон Каволл, піддаються деформації під тиском постійного потоку цифрових стимулів [9]. Із іншого боку, Фрідер Фогельман критикує спрощене розуміння постправди, вказуючи на необхідність перегляду відносин між знанням та владою [14].

Водночас, у площині епістемологічної довіри точаться дискусії щодо

МЕХАНІЗМ «АЛГОРИТМІЧНОГО ФІЛЬТРА» В СИСТЕМАХ РЕКОМЕНДАЦІЙ ШІ

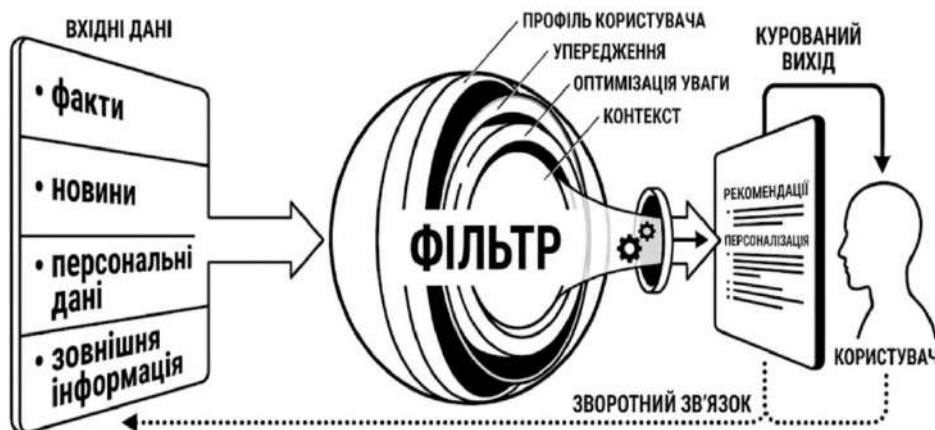

Рис. 1. Концептуальна модель алгоритмічного герменевтичного фільтра.

Цифрові технології перестають бути нейтральними інструментами передачі даних. Вони стають активними посередниками, які структурують людське сприйняття та визначають межі досвіду суб'єкта у його взаємодії зі світом. В епоху постправди, коли об'єктивність стає дефіцитним ресурсом, алгоритми не лише підлаштовуються під існуючі інтереси читача, або глядача, а й фактично конструюють його горизонт подій. Для сучасної людини кожна автоматизована рекомендація перетворюється на специфічний герменевтичний акт – приховану інтерпретацію, яка диктує ієрархію значущості інформації, визначаючи, що має бути осмислено як важливе, а що – приречене на ігнорування.

Сучасні дослідження цифрових медіа дедалі частіше звертаються до концепцій герменевтики для пояснення того, як технології впливають на процес розуміння. Герменевтика традиційно досліджує процес інтерпретації текстів і смислів, а в цифровому середовищі ця інтерпретація частково передається алгоритмічним системам, які визначають, які саме смисли стають важливими. Користувачі все частіше делегують штучному інтелекту право на «істину», не

того, чи можлива довіра до «непрозорих» систем штучного інтелекту [7; 10]. Протилежний підхід пропонує Шилунь Чжоу, яка через призму «чесотної юриспруденції» деконструює концепт «відповідального ШІ», вказуючи на небезпеку антропоморфізації технологій [15]. Браян Крістіан у своїх дослідженнях проблеми узгодження підкреслює, що розрив між людськими цінностями та алгоритмічною логікою є фундаментальним, а не технічним дефектом [6]. В українському науковому просторі феномен постправди та механізми маніпуляцій в цифровому середовищі активно досліджують Г. Почепцов, який акцентує увагу на стратегічних комунікаціях та зміні когнітивних моделей під впливом нових медіа [4], а також О. Требін та Т. Чернишова, які аналізують боротьбу за свідомість людей в епоху постправди крізь призму пропагандистських технологій [5]. Також слід відзначити дослідження сприйняття медіастратегій боротьби з дезінформацією, що конкретизують епістемічну вразливість суб'єкта в умовах реальної військової агресії [1].

Попри значний масив досліджень, існує чіткий розрив між філософським розумінням технологічного опосередкування та практичним використанням алгоритмічної курації як інструменту пропаганди. Біль-

шість робіт зосереджені на етичному вимірі використання штучного інтелекту та намаганнях зробити систему «хорошою», або на соціальних наслідках в плані поляризації суспільства, проте залишається невирішеним питання: як саме індивід може зберегти епістемічну автономію, якщо сама здатність індивіда інтерпретувати світ поступово стає підпорядкованою алгоритмічній логіці? Ми намагаємося вимагати від штучного інтелекту «відповідальності» та «етичності» як від морального суб'єкта, чого очевидно він позбавлений, замість того, щоб перевести фокус на вимогу «підзвітності» до структури алгоритмічних фільтрів. Саме цей перехід – від наївної довіри до інституційної підзвітності – є важливим кроком для вирішення описаної проблеми.

Метою статті є аналіз механізму алгоритмічної курації як герменевтичного фільтра, що використовує епістемічну довіру суб'єкта, та обґрунтування необхідності переходу від дискурсу «довіри до ШІ» до парадигми «алгоритмічної підзвітності».

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день алгоритми рекомендацій вже перестали бути пасивними інструментами і стали активними учасниками процесу конструювання реальності. Як зазначає американський дослідник Пітер Пауль Вербек, технології здійснюють «технологічне посередництво», визначаючи спосіб, у який світ постає перед суб'єктом [13]. Алгоритмічна курація діє як герменевтичний фільтр, що не просто відображає вхідні дані, такі як події та факти, а активно їх інтерпретує через призму закладених умов та бізнес-моделей (див. Рис. 1).

Як ілюструє Рис. 1, процес делегування інтерпретації штучному інтелекту створює ситуацію, де «об'єктивна реальність» проходить через багатошаровий фільтр: від профілю читача, або глядача до параметрів оптимізації уваги. Алгоритми не створюють нові факти, але вони впливають на те, які з них стають більш помітними. Альберто Ромеле справедливо вказує, що цифрова герменевтика вимагає розуміння того, що ми взаємодіємо не з «чистим» текстом реальності, а з його алгоритмічно опосередкованою версією [11]. Таким чином, герменевтичний акт відбувається не в свідомості користувача, а всередині «чорної скриньки» системи, яка заздалегідь визначає, що є «важливим», а що – «нерелевантним». Таким чином, алгоритмічні системи впливають на горизонт можливих інтерпретацій, хоч сам акт розуміння все ж залишається діяльністю суб'єкта.

Алгоритмічний фільтр є сприятливим середовищем для успішного поширення пропаганди, адже він використовує епістемічну вразливість. Джейсон Каволл наголошує на тому, що наші переконання – це не тимчасові ментальні стани, а «сталі стани», що формують особистість [9]. Пропаганда в епоху штучного інтелекту стає ефективною саме тому, що алгоритми «підгодовують» ці постійні стани, створюючи замкнені когнітивні петлі. Алгоритми видозмінюються у залежності від контексту та поставленої задачі.

Це спотворення перетворює постправду з абстракції на прикладний інструмент контролю. Як зауважує Фрідер Фогельман, спрощене розуміння постправди як «відсутності істини» є помилковим; це, радше, криза стосунків між знанням та владою [11]. У такому випадку алгоритмічна курація може сприяти формуванню середовища, у якому альтернативні інтерпретації з'являються рідше або зменшують свою видимість. Соціальна комунікація, яка за концепцією Сімони Жікіч є основою формування ідентичності та спільноти, замінюється на підлаштовану стрічку контенту, в якій спільний світ розпадається на множину фрагментованих, несумісних між собою реальностей [16].

Практичним проявом маніпулятивності алгоритмічної курації є діяльність «ботоферм», які використовуються як інструмент впливу на соціальний дискурс [2]. Ще до початку повномасштабної російської агресії такі інструменти на базі штучного інтелекту генерували та розповсюджували деструктивні нарративи, спрямовані на вразливу аудиторію. Алгоритм «ботоферми» виступав опосередкованим фільтром, що через імітацію соціальної активності штучно привертає увагу до певних тем. Як наслідок, алгоритми інформаційних ресурсів, потрапляючи під вплив маніпулятивних інструментів, пропонують користувачеві неправдиву або шкідливу інформацію як популярну та релевантну. У результаті такої герменевтичної деформації штучно створений контекст стає основою для інтерпретації реальних подій, що перешкоджає можливості об'єктивного сприйняття фактів.

Практичним прикладом використання алгоритмів для деформації реальності є діяльність медіахолдингу інформаційних каналів («112 Україна», NewsOne, ZIK), що належали В. Медвідчуку [3]. Діяльність цих ресурсів демонструє ефективність алгоритмічної курації в масштабах цілої країни. Редакція цих ресурсів діяла за алгоритмом, що спирався на специфічний вибір тем, за допомогою яких створювався штучний «горизонт подій», в якому заперечувалася агресія РФ проти України та розпалювалася ворожнеча між соціальними групами всередині країни. Такий механізм дозволяє створювати герменевтичну ізоляцію не тільки за допомогою прямого використання автоматичних систем, а й як основу для медіа, яке стає фільтром для інтерпретації та нав'язування викривлених цінностей та думок.

Ефективність таких стратегій зумовлена тим, що багаторазове повторення дезінформації через різні канали (соціальні мережі, інформаційні портали, великі медіа) з часом починає сприйматися як достовірне знання. Алгоритмічна курація посилює цей ефект, роблячи вплив більш ефективним, обмежуючи досвід користувача чітко розрахованим контекстом. В умовах війни це вводить суб'єкт у стан епістемічної ізоляції, де будь-яка інформація, що суперечить сформованому досвіду, відхиляється як недостовірні. Герменевтичний фільтр стає ме-

ханізмом фрагментації суспільного дискурсу та унеможлиблює раціональний діалог.

Поширеною помилкою в сучасних дискусіях є вимога «етичного» або «відповідального ШІ», що базується на антропоморфізації технологій. Шилунь Чжоу через призму чесотної юриспруденції слушно зауважує, що ми не можемо вимагати моральної відповідальності від системи, яка не є моральним агентом [15]. Спроби довіряти штучному інтелекту як «другу» чи «експерту» призводять до епістемічної пастки. Тому питання відповідальності доцільніше розглядати у контексті інституцій, які розробляють і впроваджують такі системи.

Особливо актуальною є так звана «проблема узгодження», яка висвітлює сутнісний розрив між пластичною людською ціннісною матрицею та жорсткою логікою алгоритмічної оптимізації [6]. Цей розрив свідчить про те, що класична концепція «довіри», як віри в добрі наміри суб'єкта, є категоріальною помилкою при застосуванні до алгоритму. Замість неї має постати вимога інституційної підзвітності.

Таким чином, захист суб'єктності в умовах цифрової експлуатації смислів можливий лише через перехід до проектування систем, в яких логіка курації може підлягати аудиту. Це дозволяє зберегти епістемічну автономію індивіда, адже користувач отримує інструментарій для чіткого розрізнення між «органічним» інформаційним полем та зонами алгоритмічної інтерпретації. Тільки за таких умов автономія суб'єкта не поглинається системою, а отримує простір для критичного дистанціювання.

Висновки і пропозиції. Проведений аналіз дозволяє розглядати алгоритмічну курацію як форму технологічного посередництва, що впливає на інформаційний досвід суб'єкта.

Алгоритмічні системи не замінюють людську інтерпретацію, але вони можуть формувати умови, в яких ця інтерпретація відбувається. Через механізми персоналізації та підлаштування, вони здатні впливати на доступність різних інтерпретацій та сприяти формуванню інформаційних середовищ із обмеженим діапазоном поглядів.

Особливого значення набуває проблема епістемічної довіри до алгоритмічних систем, оскільки вони не є моральними агентами, а саме питання відповідальності доцільніше розглядати через призму інституцій та механізмів регулювання.

Концепція алгоритмічної підзвітності може бути механізмом, що забезпечує прозорість алгоритмічних систем та захист розумової автономії суб'єкта в інформаційному середовищі.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці методології «герменевтичної гігієни», яка дозволяє користувачам дистанціюватися від алгоритмічного впливу та усвідомлювати механізми його посередництва. Також актуальним завданням залишається розробка технічних стандартів аудиту алгоритмів рекомендацій, що дозволяють верифікувати їхню роботу на предмет узгодженості. Необхідно зосередитися на тому, як саме інституціоналізувати

підзвітність розробників штучного інтелекту без обмеження технологічного розвитку з метою відновлення довіри в суспільстві.

Перспективи для вітчизняної науки полягають у розробці прикладних моделей «цифрової гігієни» адаптованої до специфіки вітчизняного медіапростору, що створить теоретичну базу для формування державної політики у сфері захисту автономії суб'єкта від технологічно опосередкованих впливів.

1. Глебова Н.І., Демчик О.І., Кречетова В.А. Стратегії українських медіа у боротьбі з дезінформацією в умовах російської військової агресії: дослідження громадської думки. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. *Політологія. Соціологія. Право*. No 5(65), 2025. С. 92–101.
2. Зубченко Я. (2021). Чому закриття каналів Медведчука — це не наступ на свободу слова. *Детектор медіа*. URL: <https://detector.media/infospace/article/184529/2021-02-03-chomu-zakryttya-kanaliv-medvedchuka-tse-ne-nastup-na-svobodu-slova/>
3. Поліщук Т. (2021). Як працюють ботоферми та чому вони небезпечні. *Prostir.media*. URL: <https://prostir.media/tehnologiyi/yak-pratsyuyut-botofermi-ta-chomu-vony-nebezpechni/>
4. Почепцов Г.Г. Фейк. Технології спотворення реальності. Київ: Києво-Могилян. акад., 2020. 219 с. ISBN 978-966-518-746-2
5. Требін М.П., Чернишова Т.О. (2021). БОРОТЬБА ЗА СВІДОМІСТЬ ЛЮДЕЙ В ЕПОХУ ПОСТПРАВДИ. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 3(50). <https://doi.org/10.21564/2663-5704.50.235224>
6. Christian B. (2020). *The alignment problem: machine learning and human values*. New York: W.W. Norton & Company.
7. Ferrario A., Loi M. and Viganò E. (2020). In AI we trust incrementally: a multi-layer model of trust to analyze human-artificial intelligence interactions. *Philosophy & Technology*. # 33. Pp. 523–539. DOI: 10.1007/s13347-019-00378-3
8. Hongladarom S. (2020). Trust and reputation in the sharing economy: toward a peer-to-peer ethics. *International Review of Information Ethics*. 28 p.
9. Kawall J. (forthcoming). Autonomy, agency, and the value of enduring beliefs. *Canadian Journal of Philosophy*.
10. Peters U. (2024). Science based on artificial intelligence need not pose a social epistemological problem. *Social Epistemology Review and Reply Collective*. # 13(1). Pp. 58–66.
11. Romele A. (2020). *Digital hermeneutics: philosophical investigations in new media and technologies*. London: Routledge.
12. Smith C. H. (2020). Corporatised identities ≠ digital identities: algorithmic filtering on social media and the commercialisation of presentations of self, in

- Burr, C. and Floridi, L. (eds). *Ethics of digital well-being*. Cham: Springer.
13. Verbeek P.P. (2005). *What things do: philosophical reflections on technology, agency, and design*. University Park: Pennsylvania State University Press.
  14. Vogelmann F. (2018). The problem of post-truth: rethinking the relationship between truth and politics. *BEHEMOTH: A Journal on Civilisation*. # 11(2). Pp. 18–34.
  15. Zhou S. (2025). Deconstructing 'responsible AI': an examination of legal and ethical accountability through virtue jurisprudence. *International Journal for the Semiotics of Law*. DOI: 10.1007/s11196-025-10388-4
  16. Žikić S. (2022). How technology impacts communication and identity-creation. *Philosophy and Society*. # 33(2). Pp. 297–310. DOI: 10.2298/FID2202297Z
- References**
1. Hlebova N.I., Demchuk O.I., Krechetova V.A. (2025). Strategies of Ukrainian media in the fight against disinformation in the context of Russian military aggression: a public opinion study. *Bulletin of the National Technical University of Ukraine 'Kyiv Polytechnic Institute'. Political Science. Sociology. Law*. # 5(65). Pp. 92–101.
  2. Zubchenko Ya. (2021). Why closing Medvedchuk's channels is not an attack on freedom of speech. *Detector Media*. URL: <https://detector.media/infospace/article/184529/2021-02-03-chomu-zakryttya-kanaliv-medvedchuka-tse-ne-nastup-na-svobodu-slova/>
  3. Polishchuk T. (2021). How bot farms work and why they are dangerous'. *Prostir.media*. URL: <https://prostir.media/tehnologiyi/yak-pratsyuyut-botofermy-ta-chomu-vony-nebezpechni/>
  4. Pocheptsov H.H. (2020). *Fake. Technologies of distortion of reality*. Kyiv: Kyiv-Mohyla Academy Publishing House.
  5. Trebin M.P., Chernyshova T.O. (2021). The struggle for people's consciousness in the era of post-truth. *The Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University. Series: Philosophy, philosophy of law, political science, sociology*. # 3(50). DOI: 10.21564/2663-5704.50.235224
  6. Christian B. (2020). *The alignment problem: machine learning and human values*. New York: W.W. Norton & Company.
  7. Ferrario A., Loi M. and Viganò E. (2020). In AI we trust incrementally: a multi-layer model of trust to analyze human-artificial intelligence interactions. *Philosophy & Technology*. # 33. Pp. 523–539. DOI: 10.1007/s13347-019-00378-3
  8. Hongladarom S. (2020). Trust and reputation in the sharing economy: toward a peer-to-peer ethics. *International Review of Information Ethics*. 28 p.
  9. Kawall J. (forthcoming). Autonomy, agency, and the value of enduring beliefs. *Canadian Journal of Philosophy*.
  10. Peters U. (2024). Science based on artificial intelligence need not pose a social epistemological problem. *Social Epistemology Review and Reply Collective*. # 13(1). Pp. 58–66.
  11. Romele A. (2020). *Digital hermeneutics: philosophical investigations in new media and technologies*. London: Routledge.
  12. Smith C.H. (2020). Corporatized identities ≠ digital identities: algorithmic filtering on social media and the commercialisation of presentations of self', in Burr C. and Floridi L. (eds). *Ethics of digital well-being*. Cham: Springer.
  13. Verbeek P.P. (2005). *What things do: philosophical reflections on technology, agency, and design*. University Park: Pennsylvania State University Press.
  14. Vogelmann F. (2018). The problem of post-truth: rethinking the relationship between truth and politics. *BEHEMOTH: A Journal on Civilisation*. # 11(2). Pp. 18–34.
  15. Zhou S. (2025). Deconstructing 'responsible AI': an examination of legal and ethical accountability through virtue jurisprudence. *International Journal for the Semiotics of Law*. DOI: 10.1007/s11196-025-10388-4
  16. Žikić S. (2022). How technology impacts communication and identity-creation. *Philosophy and Society*. # 33(2). Pp. 297–310. DOI: 10.2298/FID2202297Z
- Отримано редакцією журналу / Received: 01.05.26
Прорецензовано / Revised: 14.05.26
Схвалено до друку / Accepted: 16.05.26